

Рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії: Гуртовий Юрій Валентинович 1998 року народження, громадянин України, освіта вища: навчається в аспірантурі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України з 2022 р., виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Економіка».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, від «23» квітня 2026 року № 125, у складі:

голови разової спеціалізованої вченої ради

– Тетяни ГРИНЬКО, доктора економічних наук, професора, декана факультету економіки Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

рецензента:

– Тетяни ОЛІЙНИК, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

офіційних опонентів:

– Ірини Штулер, доктора економічних наук, професора, першого проректора ПрАТ «ВНЗ «Національна академія управління»;

– Катерини Дідур, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри економіки Дніпровського державного аграрно-економічного університету;

– Лариси Зомчак, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри економічної кібернетики Львівського національного університету імені Івана Франка

на засіданні «26» червня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Гуртовому Юрію Валентиновичу на підставі публічного захисту дисертації «Моделювання процесів розвитку сільського господарства в системі забезпечення економічної безпеки країни» за спеціальністю 051 Економіка.

Дисертацію виконано у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, м. Дніпро.

Науковий керівник: ІВАНОВ Роман Вячеславович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічного моделювання, обліку та статистики Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису із дотриманням вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами). В дисертації удосконалено методику стратегічної сегментації зовнішніх ринків

збуту аграрної продукції; методичний інструментарій ретроспективного оцінювання руйнівного впливу бойових дій на сільське господарство; підхід до кількісного оцінювання впливу пандемічного шоку на аграрний сектор; науково-методичні засади діагностики регіональних асиметрій продовольчої безпеки; систему індикаторів економічної безпеки України; процедуру стратегічного управління пропозицією на ринку молока. Набули подальшого розвитку науково-прикладні засади трансформації моделі державної підтримки аграрного сектору; теоретичне узагальнення сутності категорії «економічна безпека країни»; інструментарій оцінювання наслідків імплементації стратегій розвитку органічного виробництва. Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці комплексу науково-прикладних рекомендацій, що характеризуються можливістю багаторівневої імплементації та спрямовані на зміцнення системи забезпечення економічної безпеки України.

Дисертація виконана державною мовою із дотриманням вимог до оформлення дисертації, встановлених МОН України. Обсяг основного тексту дисертації відповідає нормам, встановленим освітньо-науковою програмою «Економіка» за спеціальністю 051 Економіка Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Здобувач має 26 наукових публікацій за темою дисертації, серед яких 1 стаття у фаховому періодичному науковому виданні, що індексується у міжнародних наукометричних базах Scopus та Web of Science, 7 статей в наукових фахових виданнях України категорії Б, 15 тез доповідей та матеріалів конференцій, 2 розділи в колективних монографіях у співавторстві, 1 – у науковому періодичному виданні, що відповідає пунктам 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), зокрема:

1. Ivanov R., **Hurtovyi Y.**, Maksyshko N., Katan V., Osypchuk M. Modelling the impact of state support types on agricultural production, considering exogenous shock and cyclical factors. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2025. Vol. 11, No. 3. P. 5–45. DOI: 10.51599/are.2025.11.03.01 (**Scopus та Web of Science, Q3**).

2. Ivanov R. V., **Hurtovyi Y. V.** Agricultural Development Management in the Context of Ukraine's Foreign Economic Security. *European Journal of Management Issues*. 2023. Vol. 31, No. 3. P. 160–176. DOI: 10.15421/192314 (**Фахове видання, категорія Б**).

3. **Hurtovyi Y.** Conceptual models of state support for agriculture: From direct producer support to financing general agricultural services. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2025. Vol. 29, No. 2. P. 62–84. DOI: 10.56407/bs.agrarian/2.2025.62 (**Фахове видання, категорія Б**).

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради:

Голова разової спеціалізованої вченої ради - Гринько Тетяна

Валеріївна, докторка економічних наук (08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), професорка, деканеса факультету економіки Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Зауважень немає.

Офіційний опонент - Штулер Ірина Юріївна, докторка економічних наук (08.00.03 – економіка та управління національним господарством), професорка, перший проректор ПрАТ «ВНЗ «Національна академія управління» Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. В межах першого розділу автор оперує глобальною категорією «економічна безпека країни», аналізуючи вплив сільського господарства на систему забезпечення економічної безпеки країни, що включає продовольчу, демографічну, зовнішньоекономічну, інвестиційно-інноваційну, валютну, енергетичну, макроекономічну та соціальну компоненти (п. 1.2, с. 69-72). Водночас у наступних розділах фокус дослідження зужується, адже моделювання охоплює окремі її виміри, а саме зовнішньоекономічну (п. 2.2,3.2), виробничу та соціальну (п. 2.3, 3.3), а також продовольчу (п. 2.4, 3.4) складові. З огляду на це, робота значно виграла б, якби автор додатково обґрунтував, якими критеріями він керувався при відборі індикаторів для побудови моделей, і чому інші вагомні складові (наприклад, енергетична чи інвестиційно-інноваційна безпека) залишилися поза межами розрахункової частини.

2. У другому розділі автор застосовує моделі часових рядів для прогнозування окремих індикаторів економічної безпеки країни (п. 2.3-2.4) до 2030 року на основі відносно короткого ряду динаміки (2010-2021 рр.). Екстраполяція параметрів моделі, оцінених за даними періоду збройної агресії низької інтенсивності (з 2014 року), на умови повномасштабної війни робить такі оцінки вкрай чутливими. Робота значно виграла б, якби здобувач детальніше обґрунтував статистичну коректність використання такої вибірки для зазначеного горизонту прогнозування в умовах високої невизначеності.

3. У п. 2.3 та 3.3 автор здійснює оцінку чутливості індикаторів виробничої та соціальної безпеки до імплементації органічних стратегій, проєктуючи динаміку частки органічних угідь в Україні на 2026-2030 рр. за умов їх лінійного нарощування (табл. 2.13, с. 128). Водночас такий підхід видається дещо спрощеним, оскільки розвиток органічного сільського господарства часто демонструє нелінійну динаміку. Робота значно виграла б, якби здобувач детальніше пояснив економіко-статистичну коректність вибору лінійної моделі нарощування площ порівняно з більш складними траєкторіями зростання.

4. Інтегруючи екологічну складову до архітектури продовольчої безпеки регіонів (с. 141, табл. 2.16), здобувач використовує систему індикаторів (вміст гумусу, викиди в атмосферу, внесення органічних добрив та лісовідновлення), яка відображає стандартну парадигму природокористування. Однак в умовах гібридної агресії та повномасштабної війни загрозою для земельних та водних ресурсів є військовий екоцид. Відсутність у моделі показників, що характеризують наслідки бойових дій, несе ризик переоцінки екологічної

стійкості регіонів сходу та півдня країни. Робота значно виграла б, якби додатково були пояснені причини неврахування факторів воєнної екології при побудові даного субіндексу.

5. У п. 3.1 під час розробки авторського інтегрального показника руйнівних наслідків війни для сільського господарства України, який агрегує демографічні втрати, руйнування енергетичної інфраструктури та скорочення іригаційних площ (с. 164), здобувач надає кожному субпоказнику однакову вагу. З огляду на нерівномірний масштаб впливу різних факторів на виробничі процеси в сільському господарстві, припущення про їхню абсолютну рівнозначність може дещо спрощувати реальну економічну картину. Робота значно виграла б, якби автор детальніше обґрунтував вибір методу рівномірного зважування та пояснив, чому для розрахунків не були використані більш диференційовані підходи (наприклад, метод експертних оцінок або метод головних компонент).

Офіційний опонент - Дідур Катерина Миколаївна, кандидатка економічних наук (08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), доцентка, доцентка кафедри економіки Дніпровського державного аграрно-економічного університету Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. У підрозділі 1.1 автор аналізує спільні та відмінні риси кондиціонально-станового, стійкісного, протекціоністського, телеологічного підходів та підходу ресурсної самодостатності до визначення економічної безпеки країни (с. 42-48). Водночас у наступних розділах фокус дослідження зміщується на економетричне моделювання її окремих складових. Робота значно виграла б, якби автор чіткіше пояснив, чи слугувала ця класифікація виключно базисом для синтезу єдиної дефініції в першому розділі, чи специфічні риси зазначених п'яти підходів вплинули на вибір критеріїв, екзогенних змінних та інструментів економетричного моделювання у другому та третьому розділах.

2. У другому розділі автор здійснює порівняльний аналіз концептуальних моделей державної підтримки сільського господарства в ЄС, Канаді, Україні, Новій Зеландії та США (табл. 2.1, с. 102). Однак при наданні пропозицій щодо інтеграції ключових факторів до системи індикаторів економічної безпеки України (підрозділ 3.1) здобувач спирається на розрахунки виключно для ЄС та Нової Зеландії. Потребує уточнення, чим зумовлене вилучення Канади та США з фінального етапу моделювання, внаслідок чого специфіка розвитку їхнього сільського господарства не вплинула на формування оновленого переліку індикаторів на рівні із зазначеними двома країнами.

3. Автор удосконалює підхід до кількісного оцінювання впливу пандемічного шоку (підрозділ 3.1, с. 157), згідно з яким індекс макроекономічного тиску представлений як добуток нормалізованої кількості демографічних втрат та функції їх експоненційного згасання, виходячи із припущення про поступове нівелювання економічного шоку. Водночас потребує уточнення наскільки цей підхід здатний врахувати хвилеподібний характер

впровадження адміністративних обмежень (локдаунів) урядами країн ЄС протягом 2020-2021 рр. та чим обґрунтовано доцільність вибору саме експоненційної функції для моделювання адаптації економіки до епідеміологічних викликів.

4. У підрозділі 3.4 автор, пропонуючи трихотомічну шкалу класифікації регіонів України за рівнем продовольчої безпеки, модифікує вектор відхилень субіндексів від середньоукраїнського значення. Водночас для визначення меж «нейтральної зони» (с. 219) застосовується інтервал $\pm 0,1$ середньоквадратичного відхилення від середнього значення. Однак вибір коефіцієнта 0,1 видається певним чином суб'єктивним. Робота значно виграла б, якби здобувач додатково пояснив економіко-статистичну доцільність встановлення такого порогу та яким чином це вплинуло на фінальні результати типізації регіонів.

5. В межах третього розділу автор пропонує низку дієвих інструментів для зміцнення складових економічної безпеки країни, чітко артикулюючи виконавців, джерела ресурсного забезпечення та окреслюючи етапи реалізації окремих стратегій. Однак запропоновані інструменти трансформації сільського господарства значно виграла б від їх систематизації у єдиний організаційно-економічний механізм. Його представлення, наприклад, у вигляді загальної структурно-логічної схеми, значно полегшило б цілісне сприйняття логіки управління цими процесами.

Офіційний опонент - Зомчак Лариса Миколаївна, кандидатка економічних наук (08.00.11 - математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці), доцентка, доцентка кафедри економічної кібернетики Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. У першому розділі (п. 1.1-1.3) автор аналізує динаміку індексів популярності пошукових категорій «економічна безпека країни» (с. 50), «сільське господарство» (с. 60) та «державна підтримка сільського господарства» (с. 80), логічно пов'язуючи сплески суспільного інтересу із конкретними екзогенними шоками. Водночас робота виграла б, якби здобувач детальніше обґрунтував роль цього етапу: чи дозволили виявлені тенденції у суспільному інтересі розкрити принципово нові наукові закономірності, результати яких були імplementовані у подальших розділах.

2. У першому розділі (с. 52-58) автор проводить ґрунтовний бібліометричний аналіз із застосуванням інструментів VOSviewer та Publish or Perish, водночас робота виграла б від застосування елементів міжнародного стандарту PRISMA та використання для верифікації результатів даних з міжнародних наукометричних баз Scopus або Web of Science.

3. У другому розділі (с. 102-104) здобувач обґрунтовує доцільність переходу України в довгостроковій перспективі до новозеландської моделі державної підтримки, що базується на мінімізації прямих субсидій та збільшенні фінансування послуг загального характеру. Водночас, пропонуючи такий

орієнтир, автор не у повній мірі враховує природно-кліматичні відмінності між Новою Зеландією (із цілорічною вегетацією та відкритим випасом, що суттєво знижують капіталомісткість і енергомісткість виробництва) та Україною із холодними зимами. Робота виграла б, якби автор детальніше окреслив особливості застосування цієї стратегії в українських реаліях, що дало б змогу уникнути ризиків зниження конкурентоспроможності агровиробників у разі відмови від їхньої прямої підтримки.

4. У другому та третьому розділах автор окреслює вектори трансформації сільського господарства, фокусуючись на інтеграції екологічної складової до системи забезпечення продовольчої безпеки та розширенні органічного виробництва. Однак європейський науковий і політичний дискурс включає також альтернативні концепції сталого розвитку (зокрема циркулярну економіку, регенеративне землеробство тощо). Робота значно виграла б, якби здобувач детальніше пояснив пріоритетність впровадження саме органічного землеробства порівняно з іншими інноваційними концепціями.

5. У другому та третьому розділах автор проводить ґрунтовну типізацію областей України за рівнем продовольчої безпеки, водночас робота виграла б у методичній обґрунтованості, якби при діагностиці регіональних асиметрій було враховано чинник просторової взаємозалежності та використано методи просторової економетрії (наприклад, індекс Морана), що дало б змогу математично верифікувати ефект «просторового переливу» та оцінити, як критично низький рівень безпеки одного регіону технічно «експортує» ризики у сусідні тилові області через дестабілізацію спільних логістичних ланцюгів та розрив міжрегіональних ресурсних потоків.

6. У третьому розділі автор проводить стратегічну сегментацію зовнішніх ринків збуту аграрної продукції та розробляє пропозиції експортної експансії у високомаржинальні ніші країн із низьким ступенем ненадійності. Водночас, запропоноване планування певною мірою залишає поза фокусом зростання аграрного протекціонізму в Європі, масові фермерські протести та введення механізмів екстреного гальмування імпорту щодо української агропродукції, що особливо загострились у 2023-2024 роках. Робота була б посилена, якби здобувач пояснив, яким чином запропоновані стратегії товарної диференціації здатні нівелювати ці політико-регуляторні шоки та нетарифні бар'єри з боку країн-партнерів.

Рецензент - Олійник Тетяна Іванівна, кандидатка економічних наук (08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), доцентка, доцентка кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. Під час проведення трьох бібліометричних аналізів (п. 1.1-1.3) автор обмежує масив досліджуваних публікацій 2019-2025 роками. Зважаючи на те, що економетричні моделі у другому та третьому розділах формуються на базі статистичних даних, починаючи з 2010 року, розширення вибірок

бібліометричного аналізу також до 2010 року дозволило б синхронізувати теоретичну та емпіричну частини дослідження. Крім того, такий проміжок дозволив би простежити, чи відбулися трансформації в теорії забезпечення економічної безпеки внаслідок початку гібридної фази збройної агресії у 2014 році, що суттєво вплинуло на торговельно-економічні зв'язки у світі.

2. Відстежуючи трансформацію пріоритетів державної аграрної політики з 2005 року (рис. 1.7, стор. 89), для 2022 року автор використовує категорію «Нова аграрна політика», проте, на відміну від попередніх періодів, не наводить переліку конкретних пріоритетів. Потребує уточнення змістовне наповнення цього поняття: чи є воно посиленням на конкретний програмний документ, чи відображає ширший процес стратегічного планування відновлення галузі, який на момент написання роботи ще не набув остаточної нормативної фіксації.

3. У п. 3.1 автором розроблено інтегральний показник руйнівних наслідків війни для сільського господарства України, у якому для апроксимації інтенсивності бойових дій як одного із субіндексів використовується динаміка кількості жертв серед цивільного населення (стор. 163-164). Однак фізичне руйнування аграрних активів та масштаби мінування сільськогосподарських угідь, що мають безпосередній критичний вплив на виробництво, не завжди лінійно чи просторово корелюють із демографічними втратами. Робота значно виграла б, якби здобувач додатково пояснив статистичну та економічну доцільність вибору саме цього проксі-індикатора для оцінки втрат агросектору.

4. У п. 3.4 автор пропонує диференційовані стратегії зміцнення продовольчої безпеки регіонів України, серед яких для степових Запорізької та Миколаївської областей рекомендується розвивати іригаційне садівництво (стор. 221). Водночас реалізація цього інструменту стикається з інфраструктурним бар'єром – руйнуванням Каховської ГЕС, що призвело до деградації магістральних каналів та гострого гідрологічного дефіциту на півдні України. Потребує додаткового уточнення на які саме альтернативні джерела водопостачання спирається надана рекомендація та яким чином її впровадження враховує втрату доступу до централізованого зрошення.

Результати відкритого голосування:

«За» - п'ять членів ради,

«Проти» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Гуртовому Юрію Валентиновичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої
ради

Тетяна ГРИНЬКО